

Konačno, sud će prilikom ponovnog razmatranja razmotriti i prigovor zastarjelosti potraživanja koga je iznio tuženi u žalbi.

V.V.

B) Odluke stranih sudova i arbitraža

KUĆA LORDOVA

Presuda od 5.III 1975.

Black-Clawson International
Ltd. c/a Papierwerke Waldhof-
Aschaffengurf A.G.

Izvršnost strane presude u Engleskoj - Presuda koja se temelji na zastari ne može služiti kao valjani prigovor da je spor konačno riješen u inozemstvu - Opseg upotrebljivosti pripremnih radova kod tumačenja zakona

Tužitelj, englesko poduzeće, utužilo je njemačko poduzeće, prihvatnika mjenice koje su dospjele 1.IX 1966, na dan 24.VIII 1972. pred Zemaljskim sudom u Münchenu, a istovremeno je (20.VIII 1972) polučilo odobrenje engleskog suda da izvan područja sudbenosti dostavi tužbu tuženom poduzeću. U studenom 1972. je Münchenski sud odbio tužiteljevu tužbu zbog zastare po njemačkom pravu. Na to je tužitelj dao dostaviti u kolovozu 1973. tužbu tuženom. Tuženi je predložio da se engleski postupak ukine pozivom na čl.8, st.2. Zakona o stranim presudama (Recipročno izvršenje presuda /od 1933/, Foreign Judgments/Reciprocal Enforcement Act, /1933/). Apelacioni sud (vijeće Lord Denning M.R, Megaw i Scarman, LL.JJ.) su prihvatili stajalište tuženoga, a tužitelj je na to podnio žalbu Kući lordova.

Kuća lordova je većinom glasova (Lord Reid, Viscount Dilhorne, Lord Wilberforce i Lord Simon of Glaisdale) prihvatila stajalište tužitelja i potvrdila da je valjano dopuštena dostava tužbe van područja sudbenosti, s tim da se obustavlja ipak postupak u Engleskoj tako dugo, dok nije pravomoćno okončan spor u SR Njemačkoj. Naprotiv, Lord Diplock je u svom odvojenom mišljenju izrazio da bi trebalo prihvatiti stajalište tuženog poduzeća.

Većina u Kući lordova je smatrala da se Zakon od 1933. o izvršenju stranih presuda odnosi samo na takve presude u kojima je sudjeno u korist tužitelja ili protutužitelja, no ne i na one koje su samo odbile tužbeni zahtjev, a pogotovo da se ne mogu odnositi na takve presude koje su zahtjev odbile na temelju zastare. Suci većine su naime smatrali da im je slobodno prema pravilu iz slučaja Heydon (1584) u svrhu utvrđivanja svrhe zakona pribjeći i izvještaju odbora stručnjaka koji je 1933. izradio nacrt zakona i koji je bio doslovno kako je po tom odboru predložen i uzakonjen 1933. Sлагali su se u tome da se ne bi mogli pozivati na izjave u Parlamentu, pa čak i s vladine strane, ali su smatrali da ipak mogu tražiti svrhu zakona i iz sadržaja spomenutog izvještaja. Izvještaj je pak izričito naglašavao da je novom zakonu svrha da državama s kojima V. Britanija kani zaključiti ugovore o međusobnom priznavanju presuda (Njemačka, Francuska i Belgija) pruži jedan jasan tekst, tako da one ne moraju istraživati precedente prema kojima bi takvo priznavanje njihovih presuda bilo dopušteno, ali je kod toga izričito naglasio da se tako ne mijenja common law, takav kakav je do tada bio. Naime u Harris v. Quine (1869) su Cockburn C.J. i Blackburn J. naglasili da je sud na otoku Man (a o njegovoj se presudi tada radilo) odbio tužbu zbog isteka zastarnog roka, a da nije ulazio u meritum spora ("there was no plea going to the merits"). Zastara je pak prema stalnom shvaćanju engleskih sudova formalnopravnog značaja, pa je i prihvaćanje takvog prigovora samo formalnopravnog, a ne meritornog značaja. Suci većine su napose još naglašavali kako se i presude inozemnih sudova moraju razmatrati u njihovoj cjelini, a ne samo njihov dispozitiv, i to tako, kako se to radi kod engleskih presuda. U konkretnom se pak slučaju vidi da je prvostepena presuda svoj dispozitivni dio kojim je odbijala tužbu zasnivala upravo na tome da je istekla zastara zahtjeva iz mjenice po njemačkom pravu, a na koje je upućivao renvoi engleskog prava. Naime prvostepeni sud u Münchenu je smatrao da na spor (mjenica izdana i plativa u Engleskoj) treba primijeniti englesko materijalno pravo koje prema njemačkom pravu treba da obuhvati i zastaru, ali je englesko pravo u pogledu zastare opet natrag upućivalo na njemačko pravo kao lex fori prema kojem se odlučuje o svim formalnopravnim pitanjima. Apelacioni sud u Münchenu je prihvatio žalbu i vratio predmet prvostepenom sudu da odluči da li je došlo ili nije do zastare po engleskom pravu. Tuženi je u sporu u Engleskoj i u Njemačkoj na to uputio reviziju Vrhovnom sudu Njemačke, pa je većina do odluke tog suda obustavila postupak u Engleskoj, kako se ne bi

gomilali suvišni troškovi (naime ako Vrhovni sud SR Njemačke odbije žalbu tuženoga na apelacionu rješidbu moći će tužitelj i u Njemačkoj raspraviti meritum spora).

Odvojeno mišljenje Lorda Diplocka polazi odatle da je Zakon o izvršenju stranih presuda od 1933. donesen zbog uskladjanja zakonodavstva Velike Britanije s onim njegovih kompaciscenata. Ističe da se samo u ograničenom opsegu smiju upotrebljavati izvještaji zakonodavnih komisija, a da se nikakav materijal ne smije upotrebljavati u svrhu da se jasne riječi po Parlamentu donesenog zakona tumače na način koji tom običnom značenju ne odgovara. Zakon je naime izričito odredio da će biti odlučno ("conclusive") za obje stranke i to i kao obrana ("defence") i kao zahtjev ono što je odlučeno u stranoj presudi. Prema tome je očito da se ne radi samo o tome da res iudicata postaje samo presuda u korist tužitelja, jer tako nitko ne bi mogao shvatiti spomenutu odredbu pa ni na temelju Harris v. Quine (1869).

(LLR 1975, 2, str.11)

E.P.

Oko izvršnosti stranih presuda u V.Britaniji

Presuda u slučaju Black-Clawson v. Papierwerke (1975) postavlja nekoliko pitanja: s jedne strane dopustivost upotrebe pripremnog materijala za zakone u tumačenju zakona sa strane sudova, a s druge strane in concreto i pitanje što je zapravo izvršno u stranoj presudi.

S obzirom na prvo pitanje Lord Simon of Glaisdale, sudac koji je zapravo dao vodeći votum u ovom slučaju, odgovara da se sigurno može upotrijebiti izvještaj kodifikatorne stručne komisije u pogledu utvrđivanja činjenica radi kojih se novi zakon donosi, pa se zato poziva na Halsbury-a, III izd, vs.36 (1961), str.411, ali i za to koje je stanje prava common lawa) bilo prije novog zakona. Za ovu potonju okolnost se još posebno poziva na govor Lorda Halsbury-a u Eastman Photographic Materials Co. v. Comptroller-General of Patents, Designs & Trade Marks (1898) koji je izričito rekao da pouzdanijeg vrela za utvrđenje kakvo je stanje prava bilo prije nego što je zakon donesen nema od izvještaja takve komisije.

Lord Diplock sa svoje strane smatra da se iz takvog izvještaja može samo dobiti podatak o tome kako se mora tumačiti dvojbene točke u nekom zakonu, ali ne i u svrhu da se takve dvojbe izmisle ("resolving -not to invent- ambiguity").

Prema tome su se svi lordovi slagali u tome da se može prizvati u pomoć komisijski izvještaj stručne kodifikatorne komisije za tumačenje zakona, ali se Lord Diplock od drugih razlikovao u tome što je smatrao da takav izvještaj ne može služiti u svrhu da se riječima zakona dade smisao koji iz njih sam po sebi ne bi slijedio.

Sve to je bio samo uvod u razlike u tumačenju čl.8, st.1. spomenutog u presudi Zakona o izvršenju stranih presuda od 1933. (Foreign Judgments /Reciprocal Enforcement/ Act, 1933). Lord Diplock je polazio od toga da se kod tumačenja zakona koje je Parlament izglasao u svrhu primjene jednog međunarodnog ugovora treba, u slučaju sumnje, zakon tako tumačiti da on bude u skladu s međunarodnim ugovorom. Većina se o tome nije posebno izrazila.

Lordovi koji su tvorili većinu vijeća polazili su od toga da, kako je odborski izvještaj isticao da odredbe čl.3. Zakona ne mijenjaju common law, treba zaključivati da i Harris v. Quine (1869) ostaje na snazi i da prema tome zastara zahtjeva koju je utvrdio strani sud (a u Engleskoj je sud na otoku Manu strani sud) ne sprečava da se u Engleskoj meritorno sudi o odnosnom zahtjevu. Kod toga su smatrali da se može i iz obrazloženja strane presude zaključivati da li je meritorno sudjeno ili samo na temelju proceduralnog pravila (a takvo je u Engleskoj i pravilo o zastari). Oni su smatrali da se radi o tome o čemu je strana presuda sudila, a ne ono o čemu nije sudila, pa su na temelju toga zaključili da strana konkretna presuda nije uopće sudila o zahtjevu, a osim toga su smatrali da se riječi zakona da se strana presuda može upotrijebiti i kao prigovor ili obrana ("defence") znači samo to da se takvom presudom može poslužiti tužitelj u čiju korist je sudjeno, a ne i tuženi koji je prema tužitelju uspio.

Ova presuda Kuće lordova je očito u neskladu s konvencijama o izvršenju stranih presuda, kako je Lord Diplock istakao, već i stoga, što su u čl.3. Zakona ispuštene riječi koje odnosne jednako glaseće konvencije imaju, a to su riječi "što se tiče predmeta o

kojem je sudjeno" ("as to the matter adjudicated upon") za koje je presuda konačna. Suugovornice V. Britanije su željele, kaže Lord Diplock, da imaju jasnu situaciju o tome koje su presude izvršne u V. Britaniji, i to stoga, što do 1933. nije bilo zakonskog rješenja ovog pitanja, nego samo u precedentima.

Iz izlaganja sudaca je očito da, osim Lorda Diplocka, svi zauzimaju stajalište koje je strano kontinentalnim sudovima. Naime, oni s jedne strane neće ograničiti konačnost presude samo na njen dispozitiv (jer u engleskim presudama nema jasne granice između dispozitiva i obrazloženja), a s druge strane ispitujući cijelu presudu otklanjaju priznanje strane presude kao obrane zahtjevu istaknutom pred engleskim sudom ako je strana presuda završila parnicu presudom koja se temelji na zastari. Isto tako je prema toj presudi (iako se tu već donekle radi o "obiter dicta") vjerojatno da se presuda u meritorno raspravljenoj parnici u inozemstvu, u kojoj je tuženi uspio pa je tužitelj odbijen sa svojim zahtjevom, neće moći uspješno upotrijebiti kao obrana u sporu pred engleskim sudom kao konačno rješenje spora (dakako ukoliko nije uslijedila zastara po engleskim propisima).

Može se stoga zaključiti da presuda u slučaju Black-Clawson (1975) unosi u pitanje izvršnosti stranih presuda u V. Britaniji momente nesigurnosti za koje čak i Apelacioni sud u Engleskoj (u vrlo uglednom vijeću) nije pretpostavljao da postoje. Dalji razvoj ovog spora bit će interesantan jer će u njemu njemački Vrhovni sud morati zauzeti stajalište prema pitanju natrag upućivanja na njemačko pravo, jer će tek tada eventualno doći do meritornog raspravljanja u Engleskoj.

E.P.